

Ministerie van Klimaat en Groene Groei
Hare Excellentie
Mevrouw S. Th. M. Hermans
Postbus 20401
2500EK DEN HAAG

Leeuwarden, 24 september 2024

Verzonden, **25 SEP. 2024**

Ons kenmerk : 02289602
Domein/ Team : Omgevingszaken
Behandeld door : mijnbouw / [REDACTED] of mijnbouw@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : advies gewijzigd winningsplan Oppenhuizen

Hooggeachte mevrouw Hermans,

Op 30 juli 2024 ontvingen wij uw verzoek om uiterlijk 20 september 2024 een advies uit te brengen over het geactualiseerde winningsplan Oppenhuizen. Hiermee ontvangt u het advies van de provinsje Fryslân. Ons advies hebben wij afgestemd met Wetterskip Fryslân en gemeente Súdwest-Fryslân.

Wij zijn tegen gaswinning

Wij blijven aangeven tegen gaswinning te zijn. De zorgen en het wantrouwen onder de inwoners in gaswinningsgebieden zijn groot. Het maatschappelijk draagvlak voor gaswinning in het gebied ontbreekt. Wij blijven opkomen en aandacht vragen voor de belangen van onze inwoners en de zorgen die leven over de effecten van gaswinning. Dit heeft enerzijds te maken met de bodemdaling en aardbevingen in Groningen, de daarmee samenhangende veiligheidsproblematiek en andere negatieve effecten van gaswinning.

Aanvullend daarop is het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen en de daarmee samenhangende opgave tot vermindering van uitstoot van broeikasgassen een belangrijke opgave voor onze samenleving. Wij vinden dat zowel de centrale, alsmede de decentrale overheid, hierin een voorbeeldfunctie moeten vervullen. Het past niet bij die ambitie dat er in ons grondgebied gas wordt gewonnen. Gaswinning brengt bovendien altijd risico's met zich mee en er kan nooit volledige zekerheid worden gegeven dat gaswinning veilig kan plaatsvinden.

De Mijnbouwwet bepaalt het beoordelingskader

Er kan op vier gronden instemming met het geactualiseerde winningsplan (deels) worden geweigerd of voorschriften of beperkingen aan de instemming worden verbonden, namelijk: ongeschiktheid van het gebied voor winning vanwege veiligheid of voorkomen van schade, planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, nadelige gevolgen voor milieu en nadelige gevolgen voor natuur. Per 1 mei 2024 bevat artikel 36 van de Mijnbouwwet een vijfde grond: maatschappelijke verantwoordingszin. Het verzoek van instemming van Vermilion voor Oppenhuizen dateert van voor 1 mei 2024. In ons advies gaan wij daarom alleen nader in op de eerste vier gronden van artikel 36 van de Mijnbouwwet.

1. Het gebied is niet geschikt

De geplande gaswinning veroorzaakt bodemdaling. Het natter worden van de (landbouw)gronden, de daling van waterkeringen en de benodigde aanpassing van waterstaatswerken veroorzaakt schade. Naast deze gebruikelijke schade speelt voor woningen (waaronder de bebouwde kom van Oppenhuizen) de verminderde draagkracht van de bodem. Dit veroorzaakt een verhoogde kans op natte kelders en optrekkend vocht. Voor de woningen die buiten de regionale kering liggen (dus direct voor de boezem) neemt de kans op wateroverlast door hoge boezemwaterstanden bij elke cm daling verder toe. Ook kan de bodemdaling negatieve gevolgen hebben voor het verhang van de riolering.

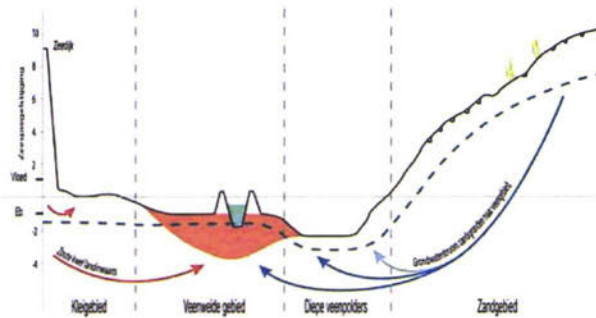
Een deel van deze genoemde effecten is met technische maatregelen herstelbaar, maar niet alle. Een voorbeeld van de onherstelbare, niet direct waarneembare effecten, bestaat uit de versterking van de verzilting vanuit de ondergrond en de versterking van verdroging van de hoge zandgronden. Dit alles zorgt voor een complicering van het waterbeheer.

In de aanvraag inclusief bijlagen wordt hier makkelijk overheen gestapt. Het voorstel in de aanvraag is om de bodemdaling en de daarmee samenhangende vernattingsproblemen te monitoren. Wanneer er problemen worden geconstateerd moet nader worden bepaald welke maatregel het meest doeltreffend is. Wij zijn van mening dat voorafgaand aan de instemming door uw Ministerie helder moet zijn of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn.

Voor de deelvoorkomens Zechstein en Oppenhuizen Zuid in de kans op een geïnduceerde beving niet verwaarloosbaar en ligt de mogelijke sterkte van deze beving boven de grenswaarde van 2.5. Mede aan de hand van de vervolganalyse wordt geconcludeerd dat er echter nog wel sprake is van de laagste risicocategorie. Dit komt onder andere omdat de kans op schade, mede gezien het gebruik van de bovengrond, beperkt is. Wat echter niet in deze afweging meegewogen wordt is de impact van een beving op bewoners. Bij deze groep mensen kan het gevoel van veiligheid afnemen, terwijl gezondheids- en stress gerelateerde klachten toenemen.

2. Er ontstaan nadelige gevolgen voor het milieu

Uit de watersysteemanalyse, zoals deze is opgenomen in de blauwe omgevingsvisie "Fryslân Klimaatbestendig 2050+", blijkt duidelijk dat het lage midden van Fryslân een cruciale rol speelt in het vertragen van de verzilting en de verdroging van de hoge zandgronden. Oppenhuizen ligt midden in het veenweidegebied. Door klimaatverandering, maaiveld daling en zeespiegelstijging nemen de verzilting en de verdroging toe. Om deze processen te vertragen is het van groot belang dat de peilen in Fryslân niet verder worden verlaagd en daar waar mogelijk worden verhoogd. Deze conclusie is inmiddels verankerd in het beleid van Provincie, Waterschap en Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W).

Figuur 1 huidige situatie blz. 26 visie 1

Door bodemdaling worden de mogelijkheden om de peilen te verhogen beperkt en zo ook de mogelijkheden om verdroging en verzilting te vertragen. Dit betekent dat bodemdaling voor onomkeerbare schade zorgt, die afgewenteld wordt op de toekomstige generaties.

3. De gevolgen voor de natuur zijn vooraf onvoldoende inzichtelijk gemaakt

In de aanvraag wordt aanbevolen om de effecten van de bodemdaling, vernatting van oevers en landelijke delen, met een nog nader te bepalen frequentie te laten beoordelen en monitoren door een ecooloog. Wij zijn van mening dat voorafgaand aan de instemming van uw Ministerie helder moet zijn of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn.

In paragraaf 6.6.2. van de actualisatie van het winningsplan wordt ingegaan op de gevolgen voor natuur, milieu en landbouw en naar *bijlage 17 "Effectbeoordeling bodemdaling en water en natuur als gevolg van de nieuwe gaswinning uit voortkomen Oppenhuizen"* verwezen. Ook wordt hier aangegeven dat het waterschap bij de beoordeling van bodemdalingsgevolgen in het algemeen een grens van 5 centimeter hanteert voor het toepassen van additionele aanpassingen om vernatting te voorkomen. Dit laatste is in dit geval niet juist. Het is vanuit de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ ongewenst om peilen verder te verlagen en de bodemdaling te laten volgen. In plaats daarvan is het beleid om peilen t.o.v. NAP zoveel mogelijk hand te haven.

In *bijlage 17* staat in de paragraaf "Effect op natuur" aangegeven "dat er mogelijk sprake is van negatieve effecten bij een verandering van de grondwaterstanden". In deze paragraaf staat verder dat het gebied een belangrijk- leef- en broedgebied is voor verschillende soorten water- en moerasvogels en andere dieren die gebonden zijn aan natte omstandigheden. En dat het creëren van peildynamiek, het vernatten van graslandpolders en het creëren van meet plas-dras situaties als maatregelen worden genoemd om het leefgebied van een deel van deze soorten te verbeteren. Vervolgens wordt aan het eind van deze paragraaf verwezen naar het "Natura 2000-beheerplan Merengebied 2023-2029, RHDHV" van de provincie Fryslân.

Wij vinden dat hiermee onvoldoende wordt onderbouwd welke effecten de gaswinning en de daarmee samenhangende bodemdaling heeft op de natuur, mede omdat niet wordt ingegaan op de mogelijke nadelige gevolgen voor bijvoorbeeld een ander deel van deze soorten of andere soorten. Bijvoorbeeld een beperking van het broedgebied.

Voor de deelvoorkomens Zechstein en Oppenhuizen Zuid is de kans op een geïnduceerde beving niet verwaarloosbaar en ligt de mogelijke sterkte van deze beving boven de

grenswaarde van 2.5. Mede aan de hand van de vervolganalyse wordt geconcludeerd dat er echter nog wel sprake is van de laagste risicocategorie. Wat hierin niet meegenomen is, zijn de mogelijke gevolgen van een beving op kwetsbare natuur. Hebben deze mogelijke bevingen effect op de natuurgebieden en wat zijn hiervan de mogelijke gevolgen.

Overige aandachtspunten

Strijdigheid beleid van ministeries:

Wij ervaren het beleid van de ministeries KGG en I&W als strijdig met elkaar. Zo vormt peilverlaging in lijn met de kamerbrief water en bodem sturend, die op 25 november 2022 is verschenen, geen passende herstelmaatregel meer voor bodemdaling. Geen peilverlaging en wél bodemdaling zorgt voor een situatie waarvoor geen herstelmaatregel meer passend is en die niet meer door het waterschap kan worden opgelost. Het ministerie van KGG (voorheen EZK) hanteert tot nu toe de lijn dat de bodemdaling door het waterschap kan worden hersteld met technische maatregelen. Wij zien dat als een onjuiste aanname en een vorm van afwentelen van problemen door bodemdaling, een afwenteling die volgens de water en bodem-sturend brief door de minister van I&W wordt afgewezen.

Mocht u, in afwijking van bovenstaand advies toch besluiten medewerking te verlenen aan de aanpassing van het winningsplan, dan vragen wij uw aandacht voor het volgende:

Alle schade claimen

Bij het winningsplan Oppenhuizen wordt de kritische grenswaarde van 5 cm niet overschreden. Wij zijn van mening dat afgezien moet worden van deze kritische grenswaarde. Iedere centimeter bodemdaling is er één die bergingsverlies oplevert, die in de basis het betreffende gebied kwetsbaarder maakt. Vermilion gaat in de aanvraag uit van de vijfcentimetergrens, en geeft aan dat er geen compensatie voor het watersysteem noodzakelijk is, tenzij de veiligheid in het geding is. Hier zijn wij het dan ook niet mee eens.

De gebruikelijke methode van "schadeclaims na herstel" moet beëindigd worden

Omdat er geen passende herstelmaatregelen meer beschikbaar zijn, kan het Wetterskip ook geen claims meer indienen. Dit geldt ook voor de bedrijven en particulieren in de streek. Wij stellen voor dat u overgaat naar een vorm van herstelvergoeding die wordt geïntegreerd in de gebiedsgerichte aanpak van het veenweideprogramma. Zo kan een herstelvergoeding onderdeel uitmaken van de transitie van het gebied. Wij stellen voor om hierover met het Wetterskip en de betrokken partijen in het gebied in gesprek te gaan.

Schadeafhandeling bij cumulatie van effecten

Wij maken ons zorgen over de schadeafhandeling in het gebied door de cumulatie van effecten. Dit moet vooraf goed geregeld worden, om te voorkomen dat inwoners bij ontstane schade van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Een maatschappelijke plus voor dit gebied

Hoewel wij tegen de voorgestelde wijzigingen van het winningsplan zijn, kan het zijn dat u afwijkend hierop beslist. In dat geval vragen wij aandacht voor een maatschappelijke plus voor de regio. Wij weten dat de voorgenomen actualisatie van de Mijnbouwwet voor nieuwe gaswinningen een "plus voor het gebied" beoogt, vanaf het moment van ingaan van de vernieuwde wet. Dat is een mooie ontwikkeling, maar in Fryslân is er sprake van veel bestaande gaswinningen waarbij door actualisaties van winningsplannen de bodemdaling verder toeneemt. Voor deze winningen geldt de vernieuwde wet mogelijk niet. Dan is de nieuwe wet "mosterd na de maaltijd". Wij wijzen u er op dat actualisatie van een winningsplan ook behoort tot de categorie "nieuwe winningen", waarvoor een maatschappelijke plus moet gelden.

Samenhang in besluten

Voor de locatie Oppenhuizen worden meerdere procedures gevolgd. Wij adviseren u vanuit het burgerperspectief de samenhang tussen te nemen besluiten inzichtelijk te maken. Het ontbreken van een logische inzichtelijke samenhang tussen besluiten draagt naar onze mening niet bij aan het creëren van een transparant te voeren dialoog over de beoogde uitbreiding van de gaswinning bij Oppenhuizen.

Draag zorg voor goede informatievoorziening

Met betrekking tot de communicatie adviseren wij u om niet alleen voorafgaand maar ook tijdens de gaswinning voor goede informatievoorziening te zorgen. Inwoners in gebieden waar mijnbouw plaatsvindt stellen het doorgaans op prijs om op de hoogte te worden gesteld van ontwikkelingen die hebben plaats gevonden of nog gaan plaatsvinden (denk hierbij aan bouwwerkzaamheden, onderhoud, calamiteiten, exploraties, opbrengsten, onderzoek en eventuele metingen).

Een afschrift van deze brief is verzonden naar de Vaste Kamercommissie Klimaat en Groene Groei.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

